

Motion till riksdagen 2025/26:3546

av Amanda Palmstierna m.fl. (MP)

Klimatmål och åtgärder för minskade utsläpp från konsumtion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt klimatmål för minskade utsläpp från konsumtion och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål för minskade klimatutsläpp från offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skyldighet att ställa klimatkrav i offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka transporteffektiviteten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka energieffektiviteten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa klimatregleringen av byggsektorn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grön skatteväxling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om cirkulär ekonomi för minskad resursförbrukning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Om Sverige ska klara sitt bidrag till att hålla uppvärmningen under 1,5 grader måste de inhemska utsläppen nu börja minska med minst 12–15 procent per år och vara nära noll senast år 2035. För att möta klimatnödläget och leva upp till Parisavtalet behöver Sveriges klimatmål skärpas. Ett uppdaterat territoriellt klimatmål måste även omfatta fler verksamheter och utsläppsområden än det nuvarande klimatmålet.

De utsläpp som svenskarnas konsumtion orsakar är betydligt större än de territoriella utsläppen. Nästan två tredjedelar kommer från hushållens konsumtion och drygt en tredjedel från offentlig konsumtion och investeringar. Hälften av svenskarnas klimatpåverkan sker i andra länder. Sverige ska ta ansvar för alla sina utsläpp, även de som uppstår i andra länder till följd av svensk import och konsumtion. De konsumtionsbaserade utsläppen – alltså de utsläpp som uppstår, inte minst i andra länder, till följd av vår konsumtion – är klimatarbetets blinda fläck. Trots att de här utsläppen utgör den största delen av vår klimatpåverkan finns det inget politiskt nationellt mål om att minska dem.

Så sent som 2022 enades riksdagens alla partier om att införa ett mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Konkreta förslag ligger färdiga att införa. Ett nationellt mål för konsumtionsbaserade utsläpp skulle inte bara ge en mer rättvis bild av Sveriges klimatpåverkan, utan också skapa incitament för hållbar konsumtion. Genom att sätta tydliga mål kan vi styra mot en framtid där våra konsumtionsmönster är i linje med Parisavtalets mål om att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader.

För att nå ett sådant mål behövs en kombination av politiska styrmedel, tekniska innovationer och förändrade konsumtionsvanor.

Inför ett nationellt mål och klimatkrav i offentlig upphandling

Vi vill också införa ett mål om att offentlig sektor ska gå före i omställningen och nå nära-nollutsläpp till 2030. Offentlig sektor är en enorm inköpare och kan genom att ställa höga klimatkrav skapa en efterfrågan på klimatsmarta varor och lösningar. Den lagändring om klimatkrav i lagen om offentlig upphandling som skulle ha trätt i kraft 2023 behöver införas omgående.

Öka transporteffektiviteten

Minskade transportmängder minskar utsläppen från konsumtion. Det är avgörande att flytta gods- och persontransporter från väg till järnväg. Här behövs investeringar i underhåll av befintlig järnväg och satsningar på nya stambanor. De senaste åren har priserna i kollektivtrafiken ökat mer än bränslepriserna. För att öka transporteffektiviteten behöver tåget och bussen vara billigare alternativ än bilen. Kollektivtrafiken behöver vara pålitlig, bekväm och billigare. Det behövs omfattande satsningar på cykel som färdmedel och transporteffektivitet behöver vara en självklar del i den fysiska planeringen.

Effektivisera energianvändningen

Den mest miljövänliga kilowattimmen är den som inte produceras. Potentialen att minska och effektivisera energianvändningen är stor inom alla sektorer i samhället men nyttjas i alltför liten utsträckning. Incitamenten behöver stärkas och politiken förtydligas. Sverige bör fortsatt främja energieffektivisering, genom bland annat en kvotplikt för den elintensiva svenska industrin. För att styra från de minst energi- och resurseffektiva produkterna och till de mest energi- och resurseffektiva vill Miljöpartiet

införa ett bonus malus-system för produkter, där energisnåla varor blir billigare och energislösande dyrare.

Skärpt klimatreglering av byggsektorn

För att minska utsläppen från byggsektorn, som står för både en stor del av Sveriges utsläpp och en betydande del av konsumtionsutsläppen, behövs nya gränsvärden för utsläpp vid byggande och tydligare styrning mot renovering och återbruk. I dag premieras rivning, trots att byggsektorn också är en av de största avfallsgenererarna i landet.

Grön skatteväxling

Grön skatteväxling innebär höjda skatter på sådant som är skadligt för miljö och klimat växlat mot sänkt skatt på klimat- och miljövänliga alternativ. Idag är det ofta billigare att använda nya naturresurser än återvunnet material. För att gynna en cirkulär ekonomi behöver återvunnet material bli mer konkurrenskraftigt. Fler ekonomiska styrmedel behöver utvecklas utifrån principen om att förorenaren ska betala så att kostnaden för användning av jungfruliga material, förstörelse av ekosystem och klimatbelastningen inkluderas i kostnaden för material och produkter. Miljöpartiet vill skapa ekonomiska incitament som främjar cirkulerade naturresurser framför utvinning av jungfruliga naturresurser.

Cirkulär ekonomi för minskad resursförbrukning

Produkter ska designas för att kunna repareras och återvinnas. Lagstiftning ska garantera konsumenten rätten att reparera. Delningstjänster för allt från bilar till kläder behöver gynnas. Alla dessa åtgärder ökar resurseffektiviteten och minskar behovet av nyproduktion. För att skala upp återvinning krävs ökad efterfrågan på återvunnet material och nya innovationer. Vi vill se fler krav på andel återvunna material i nyproduktion och ett investeringsstöd, Cirkuleringsklivet, för att stötta utveckling av nya tekniker. Arbetet med att främja återvinning och återanvändning av metaller, plast, textil, byggmaterial och andra materialströmmar med stor miljöpåverkan måste intensifieras. Farliga ämnen i material behöver fasas ut och på sikt förbjudas för att underlätta återanvändning och återvinning. Miljöpartiet vill också öka tillsynen inom avfallsområdet, ta fram nationella kriterier för när avfall upphör att vara avfall (end-of-waste) och lagstifta om en skyldighet för företag att förebygga avfall.

Att ta ansvar

Att införa ett nationellt mål för konsumtionsbaserade utsläpp och styrmedel handlar inte bara om att räkna rätt. Det handlar om att bedriva en klimatpolitik med ryggrad. Om att sluta sopa utsläppen under mattan bara för att de inte sker innanför våra gränser. När vi tar ansvar stärks Sveriges roll som en global ledare i klimatarbetet.

Amanda Palmstierna (MP)

Emma Nohrén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Katarina Luhr (MP)

Linus Lakso (MP)

Annika Hirvonen (MP)